

Нова українська школа

В.М. Островський

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Робочий зошит

2 клас

*Схвалено для використання у закладах загальної середньої освіти
комісією з педагогіки та методики початкового навчання
Науково-методичної ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України*

Тернопіль
Навчальна книга – Богдан

УДК 78(075.2)
О-78

Рецензенти:

З.М. Стельмашук, кандидат педагогічних наук, доцент,
директор Інституту мистецтв м. Тернополя

Є.М. Лазорко, вчитель-методист ЗОШ №19 м. Тернополя

*Схвалення для використання у закладах загальної середньої освіти
підтверджується відповідним листом ІМЗО
(<https://bohdan-books.com/grifmon/>)*

Островський В.М.

О-78 Музичне мистецтво : зошит для 2 кл. закладів загальної середньої освіти / В.М. Островський. — Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. — 80 с.

ISBN 978-966-10-5939-8

Зошит має на меті допомогти учням засвоїти програмовий матеріал, навчити сприймати, розуміти, імпровізувати і любити музику як мистецтво, а також стимулювати творчу діяльність дітей на уроках.

Зошит відповідає новому Державному стандарту початкової освіти, типовим освітнім програмам та підручнику «Мистецтво. 2 кл.» (автори В.М. Островський, Г.П. Федун).

Для учнів 2-го класу, вчителів, батьків.

УДК 78(075.2)

Охороняється законом про авторське право. Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.

Завантажуйте безкоштовний інтерактивний додаток,
використовуючи детальну інструкцію, за посиланням:

bohdan-digital.com/010407

Тех. підтримка: (0352) 52-06-07, 067-352-09-89; admin@bohdan-digital.com

Навчальне видання

ОСТРОВСЬКИЙ Володимир Михайлович

МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО

Робочий зошит

2 клас

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Донара Пендзей*

Художник *Олеся Томків*

Обкладинка *Володимира Басалиги*

Верстка *Галини Кузів*

Технічний редактор *Неля Домарецька*

Підписано до друку 27.07.2019. Формат 70x100/16. Папір офсетний.
Гарнітура CentSchbook. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 6,50. Умовн. фарбо-відб. 13,0.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-5939-8

© Островський В.М., 2019
© Навчальна книга – Богдан, виключна ліцензія на
видання, оригінал-макет, 2019

Юні друзі!

Запрошую вас поринути у чарівний
світ музичного мистецтва.

Цей альбом допоможе вам сприймати і розуміти
твори музичного мистецтва, вивчати пісні, освоїти
основи музичної грамотності, зазирнути у чарівний
світ музичних звуків і відчутти їхню вікову красу.

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— Ритмічні вправи

— Слухаємо музику

— Розучуємо пісню

— Виконуємо пісню

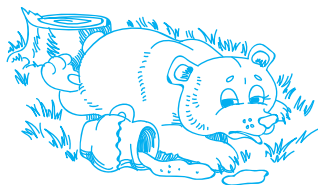
— Поміркуйте

— Допишіть, запишіть
або розмалуйте

Тема 19. ЕМОЦІЇ У МИСТЕЦТВІ

Йшов ведмедик через ліс,
мед у глечичку він ніс,
зацепився за пеньок
і розлив увесь медок.

Так поет та художник передали емоції словами та малюнком.

А як передають композитори емоції засобами музичного мистецтва?

Про це ми дізнаємось, коли послухаємо музичні твори Петра Чайковського:

а) «Хвороба ляльки».

Небо снігом забіліло,
В Олі лялька захворіла!
Сум, як кіт, іде до хати:
«Як нам ляльку лікувати?»

Чи можна поєднати музику з віршем?

так ні

б) «Нова лялька».

Охарактеризуйте музику обох творів.

Вони однакові за змістом
 подібні
 різні

Чи відчули ви смуток та радість, яку передав музикою композитор?

так ні

Чи допомогла назва цих творів зрозуміти та емоційно сприйняти їхній зміст?

так ні

Виконаємо вправу. Як рухається у ній мелодія?

Цок, цок, чо - бі - ток, по - дай, ба - бо, мо - ло - ток,

як не да - си мо - лот - ка, не під - ку - ю чо - біт - ка.

Розучуємо пісню.

Снігова пісенька

Слова та музика М. Шута

Весело кружляє сніг, сніг.
Віхолою грає сніг, сніг.
Стеле без упину сніг, сніг
Снігову перину, сніг.

Приспів:

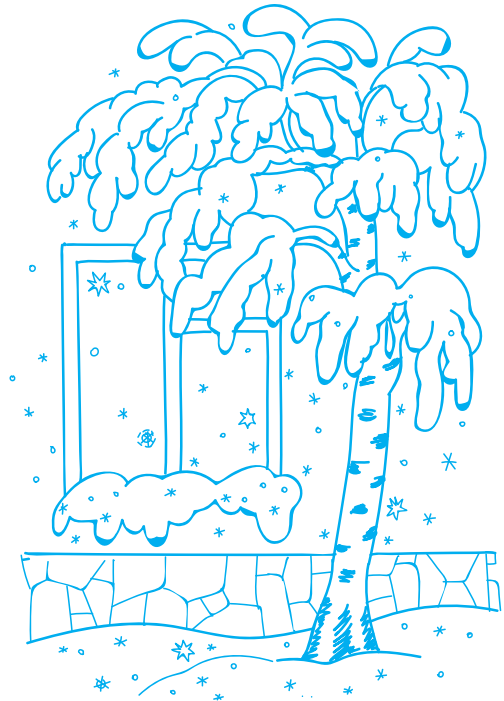
Лети, лети, сніжок,
легкий, мов пушок,
лети, лети, сніжок,
мій дружок.

Віти застеляє сніг, сніг.
Сріблом пригощає сніг, сніг.
Землю укриває сніг, сніг.
Місто прикрашає сніг.

Приспів.

Паде у долоні сніг, сніг,
На крило вороні сніг, сніг.
Кішці на маківку сніг, сніг.
Соснам на верхівки сніг.

Приспів.

Завдяки емоціям ми не лише сприймаємо зміст музики, а й відчуваємо її уявно.

Тема 20. РОЗВИТОК МИСТЕЦТВА

Пісні, танці, казки та оповідання — це те, що людина пізнає з народження. Саме з них і зародилось мистецтво. А як професійний вид мистецтва, музика розвинулась лише з появою нотного запису.

Послухаємо:

а) «В'язанку» українських народних танців у виконанні ансамблю троїстих музик.

Що ви відчули, слухаючи цю музику?

☐ смуток	☐ спокій	☐ глибокі роздуми
☐ тривогу	☐ радість	☐ розчарування

Як розвивається мелодія?

☐ плавно	☐ стрімко	☐ уривчасто
☐ швидко	☐ спокійно	☐ стрибкоподібно

б) «Вальс» з балетної вистави «Попелюшка» Сергія Прокоф'єва.

Які почуття Попелюшки передала музика?

☐ байдужість	☐ розгубленість	☐ радість
☐ тривогу	☐ хвилювання	☐ сум

Що нагадає Попелюшці про те, що потрібно залишити палац?

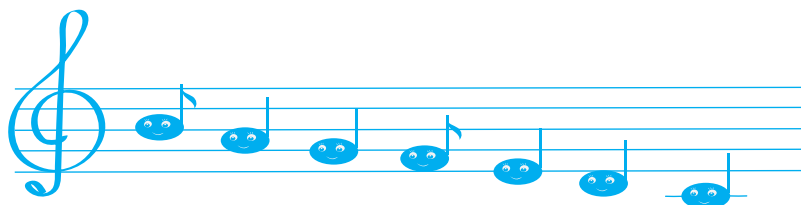
- удари барабанів   бій годинника

Чого навчає така музика?

Придумайте мелодію до цього віршика — і ви також станете творцем музики.

З дітками ми дружимо, в танці всіх покрутимо,
З маршем ми підемо, пісеньку знайдемо.
Разом заспіваємо, усіх звеселяємо.
І лиш сім нас нот всього:

Виконуючи цю вокальну вправу, стежте за рухом мелодії у кожному такті.

1 такт   2 такт

На ву - ли - ці сніг і - де,   ві - є за - ві - рю - ха,

3 такт   4 такт

та мо - роз нам не страш-ний,   хоч мо - ро - зить ву - ха.

Від чого залежить сприйняття пісні слухачами?

- від самого слухача
- від емоційного виконання
- від вчителя   від настрою

Виконайте «Снігову пісеньку».

Тема 21. ЧАРІВНІ БАРВИ ВЕСНИ

Прийшла весна
і землю вкрила цвітом,
привітала нас теплом
і пташиним співом.

Весняну пору зображали у своїх творах не тільки поети і художники, а й композитори, яких зачаровувала тема весняного пробудження землі.

Послухаємо «Перший пролісок» Михайла Степаненка та «Підсніжник» Петра Чайковського. Ця музика дає нам можливість відчутти прихід весни, сонячного тепла та багато квітів.

Що об'єднує вірш, малюнок та музику?

Які спільні риси цих творів?

☐ колір	☐ запах	☐ слова
☐ спів	☐ тема весняної пори	

Які інтонації переважають у цих творах?

☐ тужливі	☐ світлі
☐ граційні	☐ ніжні

Розглядаючи малюнок та слухаючи музику цих творів, ми відчуваємо красу весняного пробудження матінки-землі.

Виконуємо веселу пісеньку.

Як за-гра-ють му-зи-чень-ки, а ми за-спі - ва - ем,

хай по - чу - ють у - сі лю - ди у на - шо - му кра - ї.

Розучуємо пісню.

Ми маленькі дударі

Українська народна пісня

Ми маленькі дударі,
дударі, дударі.
В нас дудочки з бузини,
з бузини, з бузини.

Приспів:

Танцюйте, дівчатка,
під дуду, під дуду,
для вас ми заграєм
до ладу, до ладу.

Баса й скрипки в нас нема,
в нас нема, в нас нема.
Та для нас то все дарма,
все дарма, все дарма.

Приспів.

Не біда, що ми малі,
ми малі, ми малі.
Та заграєм як майстри,
як майстри, як майстри.

Приспів.

Тема 22. ВИРАЖАЛЬНІ ЯКОСТІ ТЕМПУ

Музичні твори можуть бути виконані у різному темпі. Це залежить від задуму автора музики. У народних піснях і танцях темп відповідає настрою виконавців.

Послухаємо народний танець «**Коломийка**» у виконанні оркестру народних інструментів.

Яка музика танцю?

- вокальна   інструментальна
 вокально-інструментальна

У якому темпі виконувалась музика?

- повільному   швидкому
 помірному з прискоренням
 швидкому з сповільненням

Коломийка — танець з переспівом танцюючих. Назва, ймовірно походить від назви місцевості Коломия.

Послухаємо «**Коломийку**» української композиторки Богдани Фільц.

Мелодія коломийки змінилась у порівнянні з попередньою?

- так   ні
 залишився той самий
Темп коломийки сповільнився
 пришвидшився

Чи залежить характер музики від швидкості виконання — темпу?

ні

так

не завжди

Коломийка як танець завжди виконувалася з переспівом, який виникав спонтанно, без підготовки танцюючими, приблизно так:

За-спі-ва-ю ко-ло-мий-ку, бо но-ти вже зна-ю,

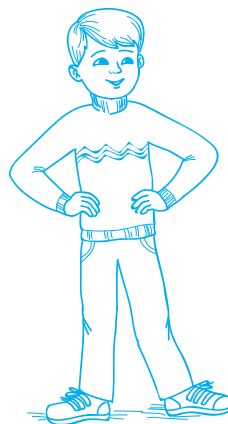

ще як тріш-ки по-ста-ра-тись, на скрип-ці за-гра-ю.

Хвилинка для відпочинку

Раз, два, три, чотири —
руки вгору підняли,
раз, два, три, чотири —
руки в боки завели.

Раз, два — всі присіли,
три, чотири — піднялись.
Раз, два — покружляли
і все знову почали.

Весело, грайливо, весело, сміливо
пісню проспівали та ще й затанцюємо.

Виконайте пісню «Ми маленькі дударі».

Подумайте, як потрібно її заспівати, щоб створити веселий весняний настрій.

Тема 23. ДИНАМІКА В МИСТЕЦТВІ

Тихо, голосно, не дуже тихо, не дуже голосно можуть звучати музичні твори. Щоб передати зміст та характер музичного твору, виконавець застосовує різну силу звучності — **динаміку**.

Послухаємо «Луна в горах» Самуїла Майкапара.

На якому інструменті виконувався твір?

на цимбалах   на скрипці

на піаніно   на балалайці

Яку силу звучності застосував виконавець, щоб передати імітацію далекого відлуння?

тиху   голосну

дуже тиху   дуже голосну

Луна — що це таке?

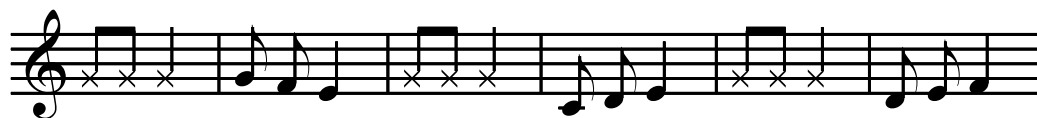
крик   повтор звуку (ехо)

Ознайомимось із вокально-ритмічною вправою «Співай і далі вистукуй».

Чи можна у цій вправі застосувати різну силу звучності?

Чи не нагадує вам ця вправа луну?

Щоб прочитати цього віршика, потрібно згадати назви нот.

У колысці нас гойдали і пісні для нас співали,
А тепер пора і нам заспівать для наших мам.

Розучуємо пісню про найріднішу людину.

Пісня про матусю

Слова та музика Ю. Михайленка

Про матусю пісню я вам заспіваю,
бо нікого кращого в світі я не знаю.

Приспів:

Мамо, матусю, ти ж моя рідненька!
Ти така хороша, моя золотенька.
Мамо, матусю, ти ж моя рідненька!
Ти така хороша, моя золотенька.

Лягідна, ласкава мама мене любить
і зі мною грається, пестить та голубить.

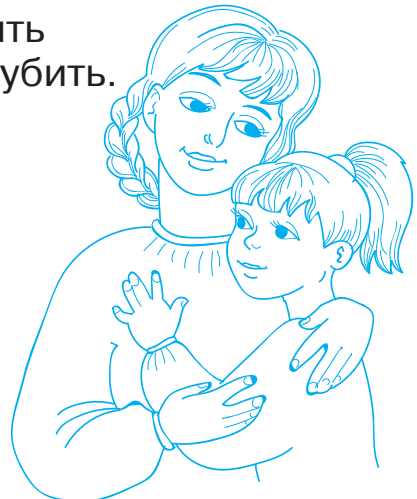
Приспів.

Залюбки матусі я допомагаю,
прибираю в хаті я, квіти поливаю.

Приспів.

Виросту велика і всього навчуся,
стану я такою, як моя матуся.

Приспів.

Тема 24. ВИРАЖАЛЬНІ ЯКОСТІ ТЕМБРУ

Музичний твір можна виконувати різними музичними інструментами, проте музиканти, підбирають інструменти з таким забарвленням звуку (**тембром**), які найкраще підходять для виразності змісту цієї музики.

Кожен з цих музичних інструментів має власне звукове забарвлення — **тембр**, за яким ми і розрізняємо їх серед інших.

Яким голосом звучить труба?

- пискляво
- дзвінко

Як звучить бандура?

- глухо
- дзвінко

Який інструмент ніби розмовляє людським голосом?

- сопілка
- скрипка

А за якими ознаками ми розрізняємо жіночі, дитячі та чоловічі голоси?

Хорові колективи від оркестру ми відрізняємо

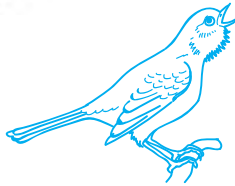
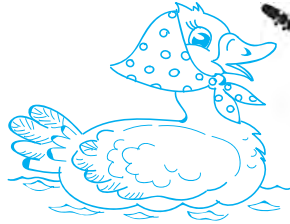
- за гучністю
- за ритмом
- за тембром

Послухаємо, як, використовуючи тембр різних музичних інструментів, Сергій Прокоф'єв відтворив розмову різних дійових осіб у симфонічній казці «Петрик і Вовк».

Встановіть відповідність між персонажами та інструментами, що імітують їхній голос.

За якою ознакою відрізняються голоси музичних інструментів?

Виконуємо поспівку, співаючи по черзі.

На-ші хлоп-ці мо-лод-ці, у фут-бол вже гра - ем,

а як тріш-ки по-ста-ра-тись, то ще й за-спі-ва - ем.

Чи є тут ознаки різних тембрів?

ні

так

А що може бути кращим за пісню солов'я?
Хіба що сонце ясне і матінка моя.

Виконайте «Пісню про матусю».

Тема 25. ЛАД У МИСТЕЦТВІ

Звуки у музичних творах завжди розташовані у певному порядку. Взаємозв'язок між звуками буває різний. У музиці це називають **ладом**. Від того, у якому ладі написано музику, залежить і характер твору.

Лади поділяють на:

МАЖОРНИЙ та МІНОРНИЙ

У якому ладі записано ці музичні фрагменти?

Ой Мо-ро-зе, ти Мо-ро-зе, на-що річ-ку за-мо-ро-зив?

Вже вес-на, со - неч-ко сві-тить у ві - ко - неч-ко.

Послухаємо музичний твір Людвіга ван Бетховена «Весела. Сумна».

Чи змінювалась музика впродовж звучання музичного твору?

так

ні

Як ви думаєте, про що ця музична розповідь?

Сумна — це про музику чи про дівчинку?

Весела — це про дівчинку чи про музику?

Придумайте до цих слів мелодію. Якою вона мала б бути?

Дуже, дуже обережно
через вулицю іди,
Глянь наліво, глянь направо,
пам'ятай про це завжди.

- веселою та застережливою
 сумною та стриманою

Допишіть пропущені під нотами слова.

О- , і -гіна по -лині г- -бли -но,
а ква- -ку і -диску рвали Сте- і Алінка.

Розучуємо пісню.

Сім нот

Слова та музика А. Мігай

Приспів:

Сім нот чути звідусіль, сім нот — знають їх усі.
Сім нот, сім нот — до, ре, мі, фа, соль, ля, сі!
Сім нот — пісня і танок, сім нот стануть у рядок,
Сім нот, сім нот — ре, мі, фа, соль, ля, сі, до!

Із ромашки і барвінку ми сплітаємо вінок.
Щоб сплести співанку дзвінку, пишем нотки у рядок.
Але як їх пов'язати, хто нам може підказати?

Приспів.

Гарні є у нас співанки, і щедрівки, і веснянки,
жартівливі, обрядові, є в нас гарні колискові.
Як же їх запам'ятати, хто нам може підказати?

Приспів.

Тема 26. ЩО МОЖЕ ВИРАЖАТИ МИСТЕЦТВО

Музика завжди перебуває у стані руху, хоча музичний твір починається з одного звуку, що переходить в інший. Так утворюється мелодія, яка у відповідному темпі та ритмі виражає характер музичного твору.

1. Від чого залежать виражальні якості музики?

☐ від темпу	☐ від погоди
☐ від ладу	☐ від настрою
☐ від тембру	☐ від вчителя
☐ від гучності-динаміки	

2. Пригадайте назву музичного твору, у якому автор зобразив три різні характери.

☐ «Весела. Сумна»	☐ «Три подруги»
☐ «Перша втрата»	

3. Що відрізняє темп від тембру?

☐ ноти	☐ ритм
☐ швидкість руху мелодії	

4. Який із цих інструментів не може змінювати висоту звука?

5. Які музичні твори ілюструють ці малюнки?

6. Як називається музичний твір, у якому виражено душевні переживання?

«Коломийка»

«Петрик і Вовк»

«Перший пролісок»

«Перша втрата»

7. Співаємо за нотним текстом:

За - ле-тів го-роб-чик в клас, при-ві-тав з вес-но-ю нас.

Ра - зом з на-ми по - спі - вав, та сло-ва по - га - но знав.

8. Що може виражати музика? Напишіть.

Виконайте пісню «Сім нот».

Тема 27. МИСТЕЦТВО ВИРАЖАЄ ВНУТРІШНІЙ СВІТ ЛЮДИНИ

Усі види мистецтва (література, музика, образотворче мистецтво) починаються з життєвих ситуацій. Чи не в кожного з нас у дитинстві була улюблена іграшка, та не раз просили ми батьків, щоб вони купили новеньку.

Послухаємо музичні твори Віктора Косенка, котрі він написав для дітей:

а) «Не хочуть купити ведмедика».

Яка музика виражає внутрішній світ хлопчика, якому відмовили у покупці іграшки?

☐ весела	☐ схвильована
☐ засмучена	☐ спокійна
☐ енергійна	☐ тривожна

б) «Купили ведмедика».

Яка музика виражає настрій дітей, яким купили нову іграшку?

☐ пригнічена	☐ радісна
☐ стримана	☐ урочиста

Який з цих творів звучить весело, граційно?

- а) б)

Що відрізняє музику цих творів найбільше?

☐ гучність	☐ темп
☐ мелодія	☐ інтонація

Інтонація у музиці, як і в мові, надає виразності та сприяє кращому сприйняттю змісту музичного твору.

Виконуємо вправу: спершу нотами, а потім — словами.

Дзень- дзе - лень! Дзень- дзе - лень! Кли-че дзво-ник нас у клас.

Дзень - дзе - лень! Дзень - дзе - лень! У - рок му - зи - ки у нас.

У чому ви вбачаєте виразність у цій вправі?

- у словах   у мелодії
 у поєднанні мелодії та слів

Розучуємо пісню.

А вже красне сонечко

Слова О. Олеся   Музика П. Козицького

А вже красне сонечко
 припекло, припекло,
 ясно щире золото
 розлило, розлило.

На вулиці струмені
 воркотять, воркотять,
 журавлі курликають
 та летять, та летять.

Засиніли проліски
 у ліску, у ліску,
 швидко буде землянка
 вся в вінку, вся в вінку.

Ой сонечку-батечку,
 догоди, догоди,
 а ти, земле-матінко,
 уроди, уроди.

Тема 28. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ ТА НАРОДНІ ІНСТРУМЕНТИ

У нашій країні є багато різноманітних народних музичних інструментів, які з давніх часів людина використовувала в різних обрядах: весіллях, забавах чи просто під час душевних переживань.

Що ви можете розказати про цей музичний інструмент?

Як називається цей музичний інструмент? Напишіть його назву.
Як грають на цьому інструменті?

- водять смичком по струнах
- щипають струни пальцями

Улюбленими інструментами кобзарів були не тільки бандура, а й кобза та ліра.

бубон

кобза

ліра

Незамінним інструментом, який надає характерного колориту та утримує ритм і темп, є бубон.

Послухаємо, як звучать ці музичні інструменти.

Кожен народний інструмент має лише йому властивий тембр голосу, що надає характерного звучання всієї виконуваної музики.

А як звучить кожен з них в ансамблі, дізнаємось, прослухавши музику у виконанні ансамблю народних інструментів.

Проспіваємо ми з вами
пісню нотами, потім словами,
а якщо чогось немає,
то допишемо ми самі.

Виконаємо вправу.

На у - ро - ках ми у шко - лі пишемо й читаємо,

зав - дя - ки ча - рів - ним зву - кам пісеньки вивчаємо.

Про весну та сонечко заспіваймо всі разом,
Щоб усім дорослим й дітям весело було.

Виконайте пісню «А вже красне сонечко».

Тема 29. У СВІТІ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Чи на кожному музичному інструменті можна зіграти будь-яку мелодію?

не можна

можна

Для того, щоб створити більш яскравий образ, виразити чіткіше зміст та яскравіше передати характер музичного твору, композитори використовують групи музичних інструментів та навіть великі оркестри.

Послухаємо музику Едварда Гріга «В печері гірського короля» і дізнаємось, хто виконує цей твір.

хор

соліст-інструменталіст

оркестр

диригент

Щоб яскравіше передати атмосферу казкових героїв, автор музики застосував різні групи музичних інструментів. А ви відчули цю зміну?

так

ні

У цьому музичному творі переважають:

зміна гучності

зміна мелодії

зміна темпу

У кожному музичному творі найголовнішим виразником є **мелодія**.

Разом із ритмом, темпом, динамікою, використовуючи різноманітні тембри музичних інструментів, мелодія збагачується ще й різними підголосками та сукупністю кількох звуків.

Ми текстів вже завчили так багато,
Та й музику ми слухали не раз.
Настав вже час нам пісню заспівати.
Співаймо, друзі! Нумо, в добрий час!

Розучуємо українську народну дитячу пісню.

Веселі чобітки

Чобітки веселі в мене.
Як піду гуляти,
чобіточки тупотять,
хочуть танцювати.

Двічі

Гопака я у неділю
танцювати вчилась:
перекинула відро —
мама розгнівилась.

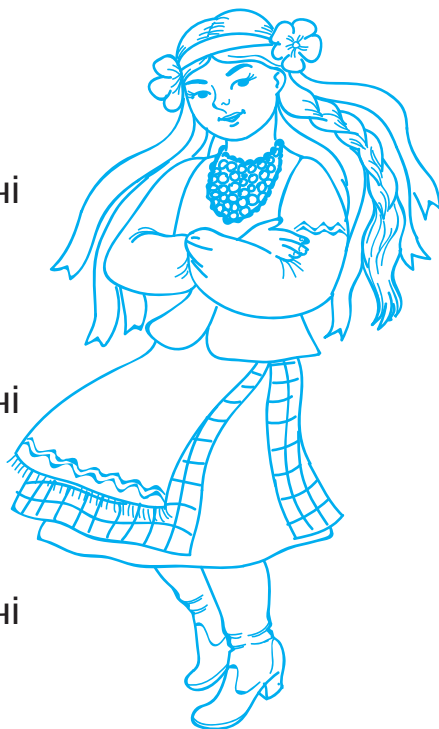
Двічі

Я бабусі помагала,
тарілочки мила,
у таночок як пішла,
глечика розбила.

Двічі

Ви не смійтеся, малята,
чи ж я винувата,
що веселі ось такі
маю чоботята.

Двічі

Тема 30. ЧАРІВНА МОВА МИСТЕЦТВА

Слухаючи музику різних авторів, ви, напевно, помітили, що музичні твори виконуються на різних по висоті звуках.

Висота звучання людського голосу чи музичного інструмента може змінюватись від низького до високого звука.

Послухаємо:

а) «Пісню жайворонка» Петра Чайковського.

Якими звуками автор музики передав спів пташки?

- низькими   дуже високими
 не дуже високими

б) «Похід гномів» Едварда Гріга.

Гноми — це казкові персонажі, які вдень переховуються у печерах, а вночі шукають скарби.

Якими звуками автор музики зобразив ходу казкових персонажів?

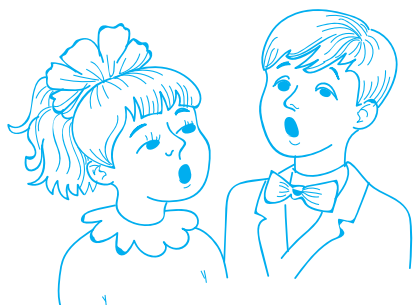
- однаковими звуками у всьому творі
 різними звуками, як за висотою, так і за тривалістю

Які звуки переважають у цьому творі?

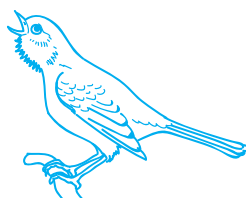
- високі   низькі   довгі   короткі

Людський голос чи голоси музичних інструментів можуть звучати по-різному низько, не дуже високо чи дуже високо, а тому їх поділяють на

низький регістр

середній регістр

високий регістр

Автори музики, створюючи музичний твір, намагаються зробити його доступним та зрозумілим слухачам, а тому й записують його у різному регістрі.

У якому регістрі написано цю пісеньку? Проспівайте її.

За-цві-ли в са-ду у нас яб-лу-ні та гру-ші,

вкри-лись кві-та-ми по-ля, при-ле-ті-ли гу-си.

Виконайте пісеньку «Веселі чобітки» з танцювальними рухами та ритмічним супроводом.

Тема 31. ПОДОРОЖ У КРАЇНУ ВИРАЖАЛЬНИХ ЗАСОБІВ МИСТЕЦТВА

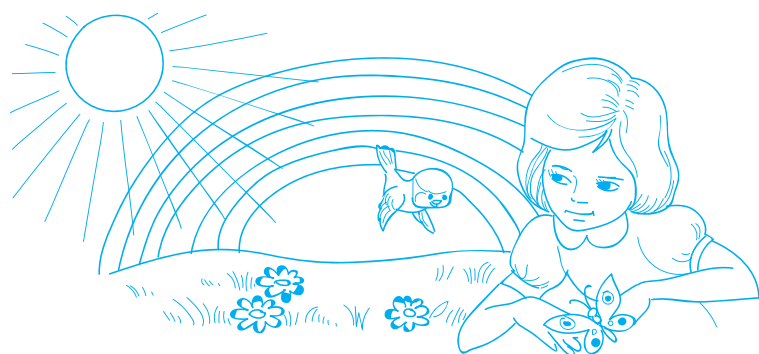
Головним своїм завданням автори музики вважають створення такої музики чи пісні, яка б легко сприймалася та швидко запам'ятовувалася.

Створюючи пісню, автор намагається якнайкраще поєднати **мелодію**, **темп** та **ритм** зі словесним текстом.

Від цього й буде залежати, якою вийде пісенька — веселою чи сумною, спокійною чи бадьорою.

Виконайте фрагмент пісні-загадки.

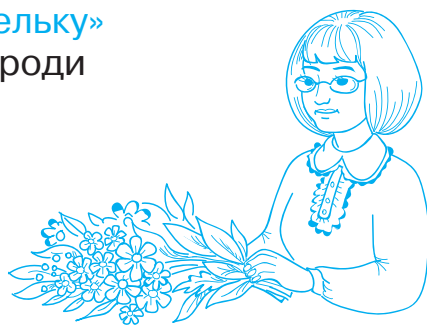
Чи вдало поєднані у ній мелодія зі словами?

так ні

Наша вчителька — як мама,
Так опікується нами!
Мудра, добра, справедлива,
Гарна, радісна, кмітлива!

Послухаємо «Пісню про вчительку» композитора Платона Майбороди на слова Андрія Малишка.

Які елементи виражальних засобів застосував автор музики для того, щоб яскраво та доступно передати зміст та характер пісні?

☐ тембр	☐ гру музичних інструментів
☐ мелодію	☐ розповідь ☐ темп
☐ спів	☐ малюнок

Розучуємо пісню.

Веселка

Слова та музика Н. Май

Краплю дощика берем,
Трішки сонця додаєм,
Світанкової роси,
Жменьку радості для всіх.

Приспів:

Подивись на небо — кольори ясні.
Сумувать не треба, просто посміхнись!
Подивись на небо — сонце золоте.
Сумувать не треба — все на краще йде!

Слово лагідне скажи,
Теплий погляд залиши.
І добрішим стане світ,
Й наша пісня задзвенить.

Приспів.

Тема 32. КРОКУЄМО РІДНИМ КРАЄМ

Подорожуючи рідним містом чи шляхами України, досить часто ми чуємо маршову музику у виконанні духового оркестру.

У кіно та по телебаченню, ми спостерігаємо, як крокують гурти людей у супроводі військових, циркових чи весільних оркестрів.

Маршова музика має чітке призначення:

- заспокоювати людей
- супроводжувати людей у груповому русі
- супроводжувати подорожі людей

Проспіваємо два фрагменти пісень:

а)
Ви-йшла ку-роч-ка у двір, за не-ю кур-чат - ка.

б)
Гей, там на го - рі Січ і - де,

гей, ма - ли - но - вий стяг не - се.

Яка з них має маршовий характер?

- а) б)

Послухаємо пісню-марш Геннадія Татарченка «Гей, ви, козаченьки» на слова Вадима Крищенка.

Що надає пісні стійкості та мужності?

- мелодія   маршовий характер

Який характер пісні?

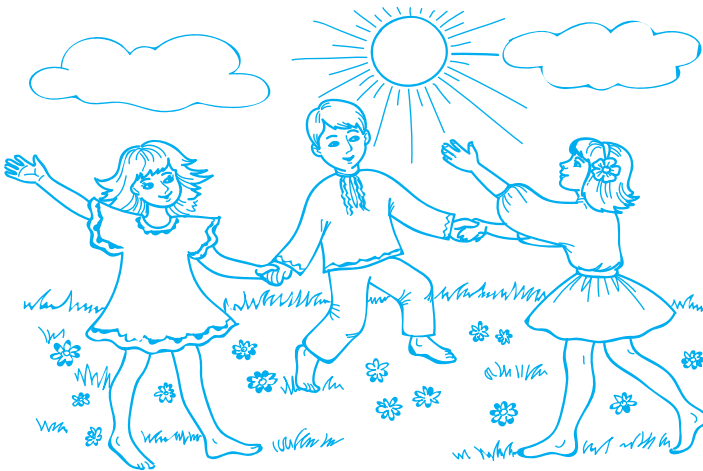
- танцювальний   чіткий
 бадьорий   спокійний
 урочистий   енергійний

А чи знаєте ви, які є марші? Напишіть їхні назви.

Якби всі люди на землі
за руки дружно узялись,
одне до одного всміхнулись,
а потім разом обнялись...
От було б весело усім!
І сонце барвами заграло б.
Про мир на всій нашій землі
ми пісню тоді заспівали б.

Виконайте пісню «Веселка».

Тема 33. ТАНЕЦЬ У МИСТЕЦТВІ

Усі народні обрядові свята — весілля, забави, ігри не обходились без пісень і танцювальної музики. У танці виражаються почуття людей, їхній настрій та віддзеркалюються традиції кожного народу.

Для танцювальної музики характерний чіткий ритм та специфічний для кожного танцю темп, що поєднуються з мелодією.

Які ви знаєте українські народні танці?

К   З   Ч   К

М   Т   Л   Ц

К   Л   М   Й   К

а   к   н

Послухаємо український народний танець «Гопак» у виконанні:

а) музикантів-аматорів.

Від чого залежить характер танцю?

від танцюристів

від ритму

від темпу

від настрою

б) у виконанні професійного оркестру.

Який настрій створила музика?

сумний

бадьорий

тривожний

урочистий

похмурий

святковий

Чи залежить характер музики від виконавців?

ні

не завжди

залежить

А як би ви проспівали цю мелодію? Можливо, ви її вже чули?

У цій мелодії можна почути елементи

пісні

гопака

Розучуємо українську народну пісню.

Як діждемо літа

Як діждемо літа, то наждемо жита.
Літечко тепленьке, жито золотеньке.
Ой гоп, гопака, жито золотеньке.

| Двічі

З жита та пшениці гарні паляниці.
Всіх ми почастуєм, ще і затанцюєм.
Ой гоп, гопака, ще і затанцюєм.

| Двічі

Їжте, молодиці, з медом паляниці.
Хлопцям та дівчаткам пиріжечки з маком.
Ой гоп, гопака, пиріжечки з маком.

| Двічі

А старій Тетяні ще й млинці в сметані.
Весело гуляйте, нас не забувайте!
Ой гоп, гопака, нас не забувайте!

| Двічі

Тема 34. ЗОБРАЖАЛЬНІ ТА ВИРАЖАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ МИСТЕЦТВА

Урок узагальнення знань

Композитор створює музику для людей, тому у ній відображається внутрішній світ, почуття, думки та настрій, а музика, як мистецтво, поєднує у собі виражальні та зображальні якості.

- Від чого залежать виражальні та зображальні якості музики?
 від мелодії   від виконавця   від темпу
 від погоди   від ладу   від ритму
- Чи залежить сприйняття музики від слухача?
 ні   так
- У якому з цих музичних творів автор музики зобразив рух?
 А. Вівальді «Осінь»
 Д. Кабалевський «Впертий братик»
 П. Чайковський «Танець маленьких лебедів»
- Як називаються твори, у яких автори музики виражають певні емоції та душевні почуття?

5. Прочитайте слова, зашифровані нотами.

6. Що можна зобразити музичними звуками?

- портрет людини   гуркіт грому
 політ птаха   рух потяга

7. Звуки різної висоти розрізняють за

- темпом   тембром   регістром

8. Яку роль відіграє музика у вашому житті?
Що нагадує вам ця вокально-ритмічна вправа?

- пісню   танець   марш

Виконайте пісні весняного циклу: «Як діждемо літа», «Веселка», «Веселі чобітки», «А вже красне сонечко».

Високої майстерності хорового співу можна досягти лише тоді, коли ви продумаєте техніку виконання пісень, зокрема співатимете злагоджено, чисто, в лад з іншими учасниками співу. Співайте виразно, чітко, і ваш спів принесе вам радість і задоволення.

Музичний додаток

УЧІМСЯ

Слова **О. Поповича**

Музика **С. Якубовича**

Помірно

1. Ми - ну - ли віль - ні дни - ни, на - став на - у - ки

час, і зно-ву дзво-ник срібний до шко-ли кли-че нас.

КРАЩІ ДРУЗІ НА ЗЕМЛІ

Слова та музика **Н. Май**

Помірно

1. Ми у-двох по ву-ли-ці йде-мо, па - ра-соль - ку

ра-зом не-се-мо. До-щик ка-па-є дар-ма, тіль-ки су-му в нас не-ма - ми у-

двох по ву-ли-ці йде-мо. До-щик // - двох по ву-ли-ці йде-мо.

ЗАЙЧЕНЯ

Помірно

Слова та музика **Н. Май**

1. За - гу - би-лось зай-че-нят-ко, зай-че - ня і си-

дить ти-хень-кой пла-че вже пів-дня. Сі-рий хвос-тик, сі - рі вуш-ка, сі-рий

ніс, і од - не лиш чу-ти: „Ма-мо, по-вер - нись!” Сі-рий //

Приспів:
- нись. Зай-че - ня-та, вед-ме-жа-та, кро-ко - ди-ли і сло-ни, всім на

сві-ті тре-ба зна-ти: ді-ти ма - ми-ні во-ни. Зай-че- // ма - ми-ні во-ни.

ОЙ ЗАГРАЙТЕ, ДУДАРИКИ

Слова **В. Панченка**

Музика **А. Філіпенка**

Весело

1. Ой за - грай-те, ду-да - ри-ки, мо-ло-ді гу - цу-ли.

Так, щоб та - нець - у - ви - ва-нець по-ло-ни-ни чу - ли.

ВИСНЕ НЕБО СИНЄ

Слова **Я. Щоголева**

Музика **Я. Степового**

Протяжно

Вис-не не - бо си - нє, си-нє, та не те:

сві-тить, та не грі - є сон-це зо-ло - те.

ОЙ ХТО, ХТО МИКОЛАЯ ЛЮБИТЬ

Обрядова пісня

Співуче

Ой хто, хто Ми-ко-ла-я лю-бить, ой хто, хто

Ми-ко-ла-ю слу-жить. То-му свя-тий Ми-ко-лай

на вся-кий час по-ма-гай, Ми-ко-ла-ю.

ЩЕДРІВОЧКА ЩЕДРУВАЛА

Наспівно

Щед-рі-воч-ка щед-ру-ва-ла, до ві-кон-ця при-па-да-ла.

«Що ти, тіт-ко, на-пек-ла? Не-си швид-ше до вік-на!

Чи ва-ре-ник, чи пи-ріг, не-си швид-ше за по-ріг!»

Щед-рик, вед-рик, дай-те ва-ре-ник,

з гру-ша-ми пи-ро-ги, здо-ро-вень-кі бу-ли!

НОВА РАДІСТЬ СТАЛА

Колядка

Урочисто

Но-ва ра - дість ста-ла, я-ка не бу - ва-ла.
Над вер-те-пом звіз - да яс - на навесь світ за - сі - я - ла.

ЗИМОНЬКА

Слова Г. Бойка

Музика К. М'яскова

Весело

У міс-та і се - ла йде зи - ма ве - се - ла.
У міс-та і се - ла йде зи - ма ве - се - ла.
Сі - є, ві - є, по - ві - ва - є, сні - гом зем - лю по - кри - ва - є,
зи - монь - ка, зи - монь - ка.

СНІГОВА ПІСЕНЬКА

Радісно

Слова та музика М. Шутя

1. Ве-се-ло круж-ля-є сніг, сніг, ві-хо-ло-ю гра-є сніг, сніг,

Приспів:

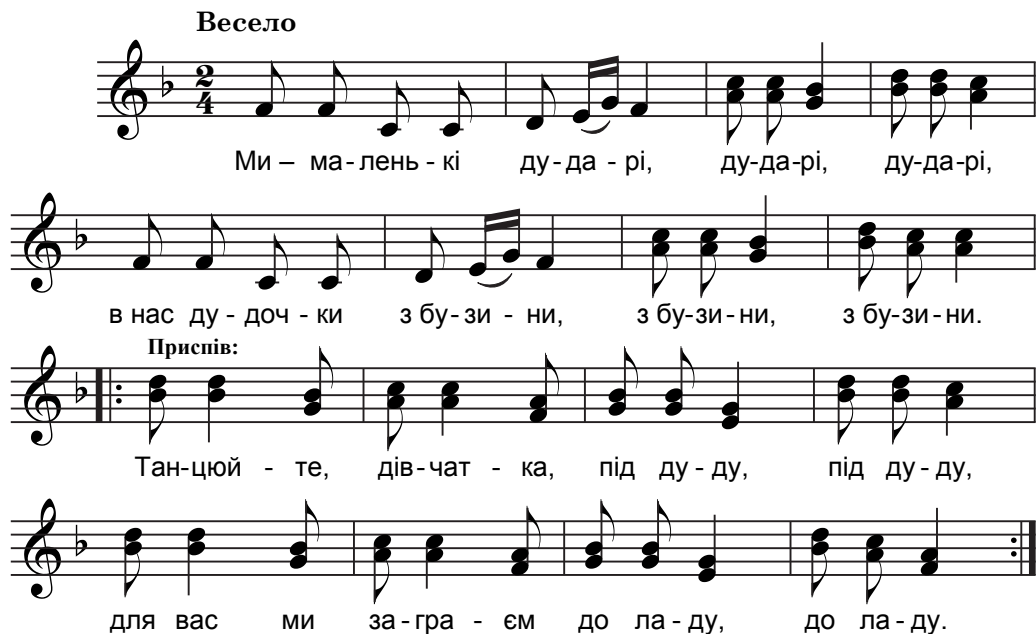

сте-ле без у-пи-ну сніг, сніг, сні-го-вупе-ри-ну сніг. Ле -
 ти, ле - ти, сні-жок, лег-кий, мов пу-шок, ле-
 ти, ле - ти, сні-жок, мій дру - жок.

МИ МАЛЕНЬКІ ДУДАРИ

Українська народна пісня

Весело

Ми - ма-лень-кі ду-да-рі, ду-да-рі, ду-да-рі,
 в нас ду-доч-ки з бу-зи-ни, з бу-зи-ни, з бу-зи-ни.

Приспів:

Тан-цюй - те, дів-чат - ка, під ду-ду, під ду-ду,
 для вас ми за-гра - єм до ла-ду, до ла-ду.

ПІСНЯ ПРО МАТУСЮ

Слова і музика Ю. Михайленка

Помірно

Про ма-ту-сю піс-ню я вам за-спі-ва-ю.

Бо ні - ко - го кра-що - го я в сві - ті не зна - ю.

Приспів:

Ма - мо, ма - ту - сю, ти ж мо - я рід - нень - ка!

Ти та - ка хо - ро - ша, мо - я зо - ло - тень - ка!

СІМ НОТ

Слова та музика А. Мірай

Жваво, весело

Приспів:

Сім нот чу-ти зві-ду-сіть, сім нот,

зна-ють їх у - сі. Сім нот, сім нот,

до, ре, мі, фа, соль, ля, сі! Сім нот –

піс-ня і та-нок, сім нот ста-нуть у ря-док.

Сім нот, сім нот: ре, мі, фа, соль, ля, сі, до!

1. Із ро-маш-ки і бар-він-ку ми сплі-та - є - мо ві-нок,

щоб сплес-ти спі - ван - ку дзвін-ку, пи-шем нот-ки у ря-док.
А - ле як їх по-в'я-за-ти, хто нам мо-же під - ка - за - ти?

А ВЖЕ КРАСНЕ СОНЕЧКО

Слова **О. Олесья**

Музика **П. Козицького**

Помірно

А вже крас-не со - неч-ко при-пек-ло, при-пек-ло,
яс - не щи - ре зо - ло - то роз-ли - ло, роз-ли - ло.

ВЕСЕЛІ ЧОБІТКИ

Українська народна пісня

Помірно, весело

Чо-біт-ки ве - се - лі в ме-не, як пі-ду гу - ля - ти,
чо - бі - точ-ки ту - по - тять, хо - чуть тан - цю - ва - ти.

ВЕСЕЛКА

Слова та музика **Н. Май**

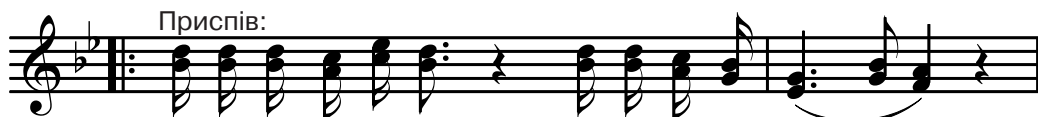
Помірно

1. Крап-лю до-щи-ка бе-рем, тріш-ки сон-ця до-да-єм, сві-тан-

ко - во - ї ро-си, жмень-ку ра-дос-ті для всіх.

Приспів:
По-ди-вись на не-бо, ко-льо-ри яс - ні,
По-ди-вись на не-бо, сон-це зо-ло - те,

су-му-вать не тре-ба – прос-то по-сміх - нись!
су-му-вать не тре-ба – все на кра-ще йде.

ЯК ДІЖДЕМО ЛІТА

Українська народна пісня

Помірно

Як діж - де - мо лі - та, та на-жне-мо жи - та.

Лі - теч - ко теп - лень - ке, жи - то зо - ло - тень - ке.

Ой, гоп - го - па - ка, жи - то зо - ло - тень - ке.

Зміст

Розділ 1. Зображальні можливості мистецтва	4
Тема 1. Мистецтво у нашому житті	4
Тема 2. Зображення природи засобами мистецтва	6
Тема 3. Багатство барв навколо нас	8
Тема 4. Створюємо настрої засобами мистецтва	10
Тема 5. Мистецтво зачаровує	12
Тема 6. Мистецтво дивує	14
Тема 7. Рух у творах мистецтва	16
Тема 8. Мистецтво розважає.	18
Тема 9. Мистецтво розповідає	20
Тема 10. Мистецтво заспокоює	22
Тема 11. Душа мистецтва	24
Тема 12. Мистецтво в камені та звуках	26
Тема 13. Щедрий вечір, добрий вечір!	28
Тема 14. Мистецтво розвиває відчуття ритму	30
Тема 15. Україна колядує	32
Тема 16. Зображальні можливості мистецтва Урок узагальнення знань	34
Розділ 2. Виразальні властивості мистецтва	36
Тема 17. Мистецтво виражає характер	36
Тема 18. Мистецтво виражає душевні почуття	38
Тема 19. Емоції у мистецтві	40
Тема 20. Розвиток мистецтва	42
Тема 21. Чарівні барви весни	44
Тема 22. Виразальні якості темпу	46
Тема 23. Динаміка в мистецтві	48
Тема 24. Виразальні якості тембру	50
Тема 25. Лад у мистецтві	52
Тема 26. Що може виражати мистецтво	54
Тема 27. Мистецтво виражає внутрішній світ людини	56
Тема 28. Українські народні традиції та народні інструменти	58
Тема 29. У світі музичних інструментів	60
Тема 30. Чарівна мова мистецтва	62
Тема 31. Подорож у Країну виразальних засобів мистецтва	64
Тема 32. Крокуємо рідним краєм	66
Тема 33. Танець у мистецтві	68
Тема 34. Зображальні та виразальні можливості мистецтва Урок узагальнення знань	70